

ทฤษฎี แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องสื่อพื้นบ้าน (Folk Media)

สื่อพื้นบ้านหมายความครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านใช้ในการสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งได้แก่ การแต่งกาย ภาษาพูด นิทาน เพลง การละเล่นต่าง ๆ การแสดงต่าง ๆ ตลอดจน ประเพณี พิธีกรรม สัญลักษณ์ต่าง ๆ สื่อพื้นบ้านจะเน้นไปในเรื่องความบันเทิง มีความสำคัญกับชีวิตน้อยกว่าสื่อประเพณี สื่อพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่สื่อออกมาให้คนเสพได้จาก สี อากา รคำ ภาพ ซึ่งในการวิจัยนี้จะกล่าวถึงเฉพาะเรื่องเพลงเท่านั้น ซึ่งเพลงพื้นบ้านคือลักษณะของ การเรียบเรียงถ้อยคำให้คล้องจองกัน มีท่วงทำนองง่าย ๆ ใช้ขับร้องเพื่อตอบสนองความ ต้องการทางด้านจิตใจอันเนื่องมาจากการทำงานและสืบต่อไปสู่คติสอนใจและการอบรมสั่งสอน

เพลงพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นก็จะมีแบบแผนไปตามชนิดของเพลงและตามความนิยม อันมีที่มาจากความรัก สภาพแวดล้อมธรรมชาติรอบ ๆ ตัว ความสนุกสนาน ความประทับใจ ความเศร้าโศก ความเชื่อและคติสอนใจ ดังนั้น เพลงพื้นบ้านทั่วไปจึงมักจะมีเนื้อร้องที่ สะท้อนให้เห็นถึง ชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ความเชื่อและประเพณีของชนกลุ่มนั้น (สมหวัง คงประยูร, ม.ป.ป.)

เพลงพื้นบ้านหรือสื่อพื้นบ้านอื่น ๆ จะมีหน้าที่ในสังคม ดังนี้

1. แสดงให้เห็นความเป็นเอกภาพ ความเป็นพื้นบ้านของคนในชุมชนหรือสังคมนั้น
2. เป็นนันทนาการของสังคม ก่อให้เกิดความบันเทิง เรืองรมย์คือความไพเราะ ของเสียง เนื้อหาที่น่าเสนอ ความแปลก ความตลกขบขัน ความพร้อมของหมู่คณะที่แสดง
3. หน้าที่ทางด้านการรายงานข่าว มักจะนำเหตุการณ์ต่าง ๆ แทรกเข้าไปใน การนำเสนอ
4. ให้ความเห็นและชักจูงให้ผู้รับสาร เกิดแนวความคิดหรือทัศนคติอย่างใด อย่างหนึ่งขึ้น

5. การให้การศึกษ บางทีอาจแทรกเข้ามาโดยไม่ได้ตั้งใจ อาจให้แนวทางการดำเนินชีวิตว่าควรทำอย่างไร

จากแนวคิดนี้การศึกษาเพลงคำเมืองซึ่งเป็นรูปแบบของเพลงพื้นบ้านที่ประยุกต์แล้วจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เราจะไม่มีโอกาสทราบเลยว่าชาวบ้านในแต่ละแห่ง แต่ละภูมิภาคนั้นเขาดำเนินชีวิตกันอย่างไร หากไม่มีสื่อพื้นบ้านเป็นคำตอบ การศึกษาจะทำให้ทราบถึงความขึ้นมา ตลอดจนปรัชญาความเชื่อที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต

ความเป็นมาของเพลงคำเมือง*

จุดกำเนิดของเพลงคำเมืองเพลงคำเมือง

เพลงคำเมืองเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2496 ในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเพลงคำเมืองเพลงแรกเริ่มจากวงดนตรีของคณะลูกระมิ่งค์ โดยนาย "ถวิล รัตนแก้ว" ซึ่งเป็นนักประพันธ์เพลงเป็นผู้นำเพลงคำเมืองมาร้องเป็นครั้งแรก และเพลงคำเมืองเพลงแรกที่เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ ชื่อเพลง "สาวรถเก๋ง" ซึ่งมีเนื้อร้องว่า

"แต่ก่อนแต่ไรไผ่ไผ่แอ้วหา อ้ายยังคงมีกำว่าเป็นคนฮักบูชา ค่ำลงจอยวอยอ้าย
ก้อยบั้นรถถีบมา ตีตกระถึงกอยหา สาวพั่งมาเปิดประตู

แต่บ่เหม็นมาอย่างว่าหัวใจ ไผ่จะฮักกันได้เจ้าไปพบเก่งงามทรู เป็นรวยกว่าอ้าย
เอาอ๋นายไปดวงนำดู ปล่อยอ้ายตีฮิมประตูอ้ายตีตกระดิงฮิมต้าย

กระดิงบ่ดั่งพั่งบ่ม่วนทรู น่องจึงได้ลบหลู่ดูแควนความฮักของอ้าย บ่เหมือนเสียง
แกรดเก๋งเป็นหนึ่งสบาย อ้ายบั้นรถมาเมื่อใดบ่เห็นว่าอ๋นายไปนั่งรถเก๋ง

นี่แหละเป็อนชายน้ำใจสาว ๆ ผมขอเตือนเป็อนบ่าวว่าสาวเขาชอบรถเก๋ง แม่
สาวทั้งหลายตีอ้ายเอามาแต่งเพลง บ่ไจ้ว่าอ้ายข่มเหง ฮ้องเพลงเอาม่วนบ่ต้าย

* คำจำกัดความในหน้า 10

ตอนนั้นยังไม่มีเทปคาสเซ็ทหรือเครื่องบันทึกเสียง เมื่อฟังเพลงแล้วเกิดความรู้สึก
ว่าไพเราะจึงได้จดจำกันไปร้อง ผู้ที่ร้องเพลงคำเมืองคนแรกคือผู้ประพันธ์เพลงที่ชื่อ ถวิล
รัตนแก้ว (หิ้งห้อย) ต่อมานายสุรียา ยศถาวร นำเพลงนี้ไปร้องและร้องกันต่อ ๆ มา จาก
นั้นจึงเผยแพร่ไปโดยไม่มีการได้บันทึกไว้เป็นกิจลักษณะจึงไม่ค่อยมีผู้รู้มากกว่าเพลงคำเมือง
เพลงแรกคือ สวรรธเก้ง ของ ถวิล รัตนแก้ว

สำหรับที่มาของเพลงสวรรธเก้งนั้นก็คือ เมื่อก่อนไม่มีรถเก้ง หรือรถจักรยานยนต์
มีแต่รถจักรยานแบบโบราณคือวงล้อใหญ่ ๆ ยางตัน ต่อมาจึงมีรถจักรยานลาเล็กและฮัมเบอร์
หากชายหนุ่มคนใดได้ขี่รถดังกล่าวซึ่งมีเกียร์ผู้หญิงสาว ๆ ก็จะไปกันมองซึ่งถือเป็นความภูมิใจ
อย่างหนึ่ง ต่อมาเมื่อมีรถเก้งออกใช้ รถจักรยานจึงหมดคุณค่าไป เมื่อสาว ๆ เห็นคนขี่รถ
เก้งมากก็มีความสนใจ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เป็นต้นกำเนิดของเพลงนี้

เพลงคำเมืองถือแนวกำเนิดมาจากเพลงรำวง (เดิมเรียกรำไทน์) ของภาคกลาง
ได้มีการตั้งคณะรำวงขึ้นที่เชียงใหม่หลายคณะ เช่น คณะลอยเคราะห์วิไลราตรี คณะราตรีวันชัย
คณะสรศักดิ์ คณะล.วิไลวรรณ คณะเจดีย์งาม คณะบุปผาชาติ และคณะนาฏศิลป์ เป็นต้น
เหล่านี้เป็นคณะรำวงชื่อดังของเชียงใหม่ ครั้งนั้นเพลงรำวงคงยังใช้ภาษาของภาคกลาง
เช่น เนื้อเพลงว่า "มาเกิดมารามาชุ่มฉ่ำสุขสำราญ เชิญเกิดตาหวานพี่จะร้องให้น้องรำ"
ซึ่งเป็นเพลงขึ้นต้นของเพลงรำวง ในที่สุดเมื่อมีความรู้สึกว่าการรำวงมีความสนุกสนานจึง
เกิดความคิดที่จะนำคำเมืองมาแต่งเล่นอยู่ในรำวง แต่ยังไม่เป็นกิจลักษณะไม่มีการบันทึกเทป
จุดประสงค์ในการแต่งครั้งแรกเพื่อความรื่นเริง สนุกสนานในการรำวงและเพื่อร้องกันเล่น ๆ
เท่านั้น

ในสมัยก่อนสตรีนิยมสวมกระโปรงที่เรียกว่า กระโปรงนิวลู เป็นกระโปรงบาน
แบบสู่มักเป็นชั้น ๆ ซึ่งได้พบเห็นจากภาพยนตร์ยุคมาริลีน มอนโร เมื่อไปดูภาพยนตร์มา
จึงมีการลอกเลียนแบบสวมใส่กระโปรงทรงนี้บ้าง ผู้ที่เล่นรำวงล้อสาวรำวงว่าเป็นสาวนิวลู
ซึ่งเป็นเพลงรำวงก่อนจะกลายมาเป็นเพลงคำเมือง เนื้อเพลงว่า "สาว ๆ วยุ่นสมัยใหม่
ตัดผมมาใหม่ นอนคว่ำอึบปั๊บ" หมายความว่า สาววัยรุ่นสมัยใหม่ ตัดผมมาใหม่ต้องนอนคว่ำ

เพราะถ้านอนหงายแล้วผมที่ตัดมาจะแบนเสียหมด ถือได้ว่าจุดเริ่มต้นเพลงคำเมืองที่แท้จริงนี้เริ่มกำเนิดมาจากเพลงร่ำวง (ศิริพงษ์ ศรีโกสย, สัมภาษณ์, 11 พ.ย. 2538)

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง ต่อมาอีกประมาณ 5-6 ปีหลังสงครามโลก กิจการเพลงร่ำวงจึงเลิกกิจการ จากนั้นจึงเกิดวงดนตรีคณะแรกของเชียงใหม่ คือ คณะกรมทางหลวงแผ่นดิน ต่อมาก็มีคณะคารอมนสิแต่ก็ยังไม่มียังใครเล่นเพลงคำเมือง ต่อมาได้มีวงพื้นบ้านซึ่งไม่ใช่สล้อ ซอ ซึ่ง แต่เป็นแบบสากลวงใหญ่ชื่อวงลูกระมิงค์ มีถวัล รัตนแก้ว ผู้ให้กำเนิดเพลงสาวรถเก๋งซึ่งถือเป็นเพลงคำเมืองครั้งแรก แต่เพลงสาวนิวลุดถือเป็นารจุดประกายความนิยมเริ่มแรกของเพลงคำเมือง

ประเภทของเพลงคำเมือง

เพลงคำเมืองมีหลายประเภท ไม่ถือเป็นลูกทุ่งเพียงอย่างเดียว บางเพลงก็ไม่ใช้ลูกทุ่ง เราอาจเรียกเป็นเพลงของถิ่นเหนือไม่เจาะจงว่าลูกทุ่งของถิ่นเหนือ หรืออาจถือว่าเป็นเพลงพื้นบ้านของภาคเหนือก็ได้ (ศิริพงษ์ ศรีโกสย, สัมภาษณ์, 11 พ.ย. 2538)

เมื่อครั้งสมัยที่สุริยา ยศถาวร ร้องอยู่นั้นเรียกว่าเพลงคำเมืองเท่านั้น จากนั้น จรัล มโนเพ็ชร ได้นำมาทำเป็นไฟล์คของคำเมือง คำว่าลูกทุ่งคำเมืองจึงมีจุดเริ่มต้นกับการเรียกมาจากเพลงที่ชื่อว่า "บ่าวเค็น" ของบุญศรี รัตนง เมื่อปี พ.ศ.2525 โดยนำทำนองของซอพื้นเมืองมาพลิกเพลงบ้าง ทำนองของเพลงพื้นบ้านบ้างที่ดัดแปลงเข้ากับจังหวะของสากลได้ เช่น สามช่าและบักิน เป็นต้น เพลงบ่าวเค็นก็ดัดแปลงมาจากซอ ทำนองบั้นฝ้าย และเพลงชุนนี้ก็ได้รับการยอมรับไปทั่วทั้งภาคเหนือและทั่วประเทศ สื่อมวลชนได้ขนานนามว่า "เพลงลูกทุ่งคำเมือง" (บุญศรี รัตนง, สัมภาษณ์, 12 พ.ย. 2538)

เพลงคำเมือง เริ่มต้นมาจากผู้ประพันธ์เพลงต้องการอนุรักษ์ของเดิมไว้ให้ลูกหลานอยากให้เห็นว่าเมืองเหนือยังมีของดีอยู่อีกมาก ทำนองเพราะ และก็ยังมียู่ในทำนองของจ้อย ซอ

ยุคของเพลงคำเมือง

พ.ศ.2496-2513 เพลงคำเมืองจะเป็นเพลงล้วน ๆ ไม่มีคำพูดแทรกในเพลงและมีหลายประเภท

พ.ศ.2513-2514 มีการนำคำพูดตกลงมาแทรกในเนื้อเพลงบ้าง เพลงแรกในลักษณะนี้คือ เพลงชื่อ "เย็นฤดี" ของวีรพล คำมุงคล

พ.ศ.2525 ดนตรีประกอบเพลงมีเสียงซิ่ง สะล้อ ยุคนั้นจึงได้ขนานนามว่า ยุคลูกทุ่งคำเมือง เพราะเป็นทำนองซอ

พ.ศ.2529 เป็นเพลงแนวตลกมีคำพูดแทรกในเพลง เพลงแรกชื่อ "ปู่ย่าขี้โว" (ชุดเต่าจอมโว) ได้แนวมาจากเพลงของเพลิน พรหมแดน เพลงที่ 2 ชื่อ "คุณนายป้าม้าม" (ชุดครูคอย)

พ.ศ.2530-2531 กลับมาเป็นแบบธรรมดาที่ไม่มีคำพูดแทรก ปรากฏว่าไปไม่ไหว

พ.ศ.2531-ปัจจุบัน เป็นเพลงที่มีคำพูดแทรกอีก โดยเริ่มจากชุด รักเมียหลวงห่วงเมียน้อย

รูปแบบของเพลงคำเมือง

เพลงคำเมืองไม่มีรูปแบบตายตัวขึ้นอยู่กับความคิดของนักแต่งเพลงแต่ละคนที่จะจินตนาการไปในรูปแบบใด บางคนก็แต่งเพลงเพื่อชีวิต บางคนก็แต่งเป็นเพลงตลก ฯลฯ ไม่มีข้อบังคับ แต่ได้รับแนวทางมาจากเพลงไทยสากล คือมีเนื้อเพลง 4 ท่อน (1, 2 แยก และ 4) ส่วนเพลงประเภทลูกทุ่งใช้เกณฑ์จากเพลงลูกทุ่งของสุรพล สมบัติเจริญ โดยนับจำนวนคำ จำนวนห้องของดนตรี การสัมผัสคำต่าง ๆ และการต่อท่อนเพลง ภาษาที่ใช้จะใช้คำเมืองปนกับภาษากลางบ้างเพื่อความไพเราะและความลื่นไหลในเนื้อเพลง เช่น เนื้อเพลงว่า ดอยสุเทพเป็นศรี ประเพณีนั้นเป็นสง่า ฟังแล้วไม่เพราะก็อาจจะเปลี่ยนเป็นว่า ดอยสุเทพเป็นศรี ประเพณีนั้นเป็นสง่า เพื่อให้ลื่นไหลเข้ากับทำนองเพลงนั้น และทุกอย่างจะต้องไปด้วยกันอย่างลงตัว ทั้งภาษา เนื้อร้อง และทำนอง

สำหรับจังหวะนั้นอาจมีทั้งตายตัว และไม่ตายตัวก็ได้ (บุญศรี รัตนัง, สัมภาษณ์, 12 พ.ย. 2538) เช่น

- เพลงที่บรรยายถึงธรรมชาติ จังหวะจะดูตามเนื้อเพลงว่าเป็นธรรมชาติแบบภูเขาหรือแม่น้ำ

- เพลงออกหัก เศร้า เสียใจ ใช้จังหวะบีกิน โบลโร และสโลว์โซล

- เพลงเชิญชวนเที่ยว ใช้จังหวะร่าวกและสามช่าเพื่อความสดใส

- เพลงตลก ใช้จังหวะสามช่าเป็นส่วนใหญ่ เพราะจังหวะช่าจะฟังดูไม่ตลก

- เพลงที่มีการถ่ายทอดความรู้ ใช้จังหวะสามช่าเพื่อความเข้าใจ กระตุ้นให้คนสนใจ

เนื้อหาของเพลงคำเมือง

สำหรับเนื้อหาของเพลงจะเกี่ยวกับธรรมชาติ ความรัก ตลก และมีการประชันประชัน ซึ่งสมัยก่อนจะเกี่ยวกับธรรมชาติและความรักมากกว่า แต่ตอนหลังได้มีการสอดแทรกแนวตลกเข้ามา นอกจากนี้จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นอยู่ และการถ่ายทอดความรู้ด้วย แต่เนื้อหาทั้งหมดนี้ส่วนใหญ่จะออกมาในแนวตลกถึงร้อยละ 90 และแนวเศร้ามีเพียงร้อยละ 10 เนื้อหาเพลงได้มาจากข้อมูลหลาย ๆ ด้านเช่น ข้อมูลเพลงเกี่ยวกับวิถีชีวิตจะได้จากประสบการณ์ เพลงตลกได้มาจากเล่าเจ็ย¹ของโบราณส่วนข้อมูลอื่น ๆ ได้จากข้อมูลทางสื่อมวลชน (บุญศรี รัตนะ, สัมภาษณ์, 12 พ.ย. 2538) เพลงคำเมืองได้สะท้อนภาพชีวิตของคนเหนือไว้มากด้วยเช่นกัน เช่น คนภาคอื่นฟังแล้วจะนึกถึงความเป็นอยู่ของคนภาคเหนือ สามารถมองเห็นภาพจนตามเพลงบรรยาย แต่ยุคหลังมักไม่ค่อยได้สะท้อนอะไรมากนัก กลายเป็นธุรกิจไปเสียเป็นส่วนใหญ่ การแต่งเพลงจะไม่คำนึงถึงเรื่องอักษร วรรณยุกต์หรือเนื้อหาใจความ คือจะเป็นแบบตลก พูดแสบแบบตลกบางครั้งก็จะออกเป็นตลกแบบหยาบคายเพื่อต้องการให้เทปขายได้ เนื้อเพลงที่ถ่ายทอดความรู้จะมีจำนวนน้อยตั้งแต่สอดแทรกเข้าไปเท่านั้น คนเหนือไม่ใช่คนชาตินิยมเมื่อสอดใส่ความรู้ลงไปอาจรับเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น และคนภาคเหนือไม่ค่อยส่งเสริมผลงานเพลงพื้นบ้าน ดังนั้นเพลงเหล่านี้จึงไม่ค่อยได้รับความนิยมมากเหมือนเพลงพื้นบ้านของภาคอีสาน (ศิริพงษ์ ศรีโกสย, สัมภาษณ์, 11 พ.ย. 2538)

¹เล่าเจ็ย เป็นการเล่าเรื่องตลกสั้น ๆ แบบขำขัน โดยใช้ภาษาของภาคเหนือ และเรื่องตลกนั้นก็มาจากเรื่องราวในชีวิตประจำวันนั่นเอง

กลุ่มผู้ฟัง เพลงคำเมืองและความกว้างขวางของการเผยแพร่เพลงคำเมือง

กลุ่มผู้ฟัง เพลงคำเมืองปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนมีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป จนถึง 70 ปี กลุ่มคนอายุน้อยกว่านี้ฟังบ้างเป็นส่วนน้อย กลุ่มอาชีพที่ฟังจะเป็นชาวไร่ ชาวนา กรรมกร แรงงานซึ่งส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่นอกตัวเมือง สำหรับในตัวเมืองจะมีอาชีพช่างตัดผมชายฟังเป็น ส่วนมาก ในเมืองจะมีคนฟังเพลงคำเมืองเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น (ศิริพงษ์ ศรีโกสย, สัมภาษณ์, 11 พ.ย. 2538) เพราะเนื่องจากมีทัศนคติว่าผู้ฟังเพลงคำเมืองไม่เท่ ไม่ทันสมัย คนที่อยู่ภาคอื่นที่ฟังเพลงคำเมืองก็จะเป็นคนเหนือที่ย้ายถิ่นฐานไป คนภาคอื่นจริง ๆ จะไม่ฟัง เพลงคำเมืองหรือที่ฟังก็จะมีน้อยมาก ๆ เพลงคำเมืองมีวงจำหน่ายทั่วภาคเหนือ ที่ภาคอื่น อาจจะมีบ้างแต่ไม่มาก เช่น อาจเป็นเพลงยอดนิยมที่ผลิตโดยบริษัทเทปทางกรุงเทพฯ แต่ เทปที่ผลิตในภาคเหนือแล้วไปวางจำหน่ายภาคอื่นจะไม่มี

สำหรับยอดการผลิตเทปเพลงคำเมืองในสมัยก่อนมีประมาณ 2,000-50,000 ม้วน ปัจจุบันเพลงบางชุดมียอดจำหน่ายถึง 100,000 ม้วน หรือมากกว่านี้ (ศรีนวล นพดล, สัมภาษณ์, 12 พ.ย. 2538) ยอดการจำหน่ายนั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น คู่แข่ง, การ โปรโมท, เพลงและตัวศิลปิน สำหรับแนวโน้มความนิยมของเพลงคำเมืองอาจทรงอยู่ได้หรือ อาจเสื่อมหายไป มีซบเซาเป็นระยะและมีการฟื้นตัวเป็นระยะเช่นกัน แต่ภายใน 10 ปีนี้อาจ พ้อจำหน่ายได้เป็นบางพื้นที่แต่คงจะจำหน่ายไม่ได้ถึงร้อยละ 100 คงได้เพียงร้อยละ 10-20 เท่านั้น แนวโน้มทางธุรกิจค่อนข้างจะเป็นไปได้ยาก แต่หากมีการอนุรักษ์อาจจะพออยู่ได้ สำหรับการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตของเพลงคำเมืองนั้นคาดการณ์ได้ยาก ปี พ.ศ. 2537- 2538 เพลงคำเมืองเหมือนถูกลดความนิยมลงไปเพราะมีเพลงคำเมืองที่มีเนื้อหาลามกอนาจาร ส่องแง่ สามง่าม ซึ่งทำให้มองได้ว่าขาดคุณค่า

ความแตกต่างของเพลงคำเมืองในอดีตและปัจจุบันคือ ในอดีตมีความพิถีพิถันใน เนื้อหาที่นำมาใส่ต้องให้คล้องจองกัน มีเนื้อหาสาระที่ครบถ้วนสมบูรณ์ วรรณยุกต์ถูกต้องเพลง มีเนื้อครบ 4 ท่อน เนื้อหาที่มีความหมาย ส่งเสริมให้คนดีหรือไม่ และไม่ทำให้ผู้ใดเสียหาย ปัจจุบันไม่ค่อยมีสาระเนื้อหาซ้ำซากเกินไป แต่มีการพัฒนาเรื่องดนตรีให้เป็นแนวสมัยใหม่ เพลงไม่ค่อยสะท้อนอะไรได้มากนัก ฟังแล้วก็ไม่ได้นำมาคิด ไม่ค่อยมีคุณค่ามากนัก ดังนั้นใน

การแต่งเพลงคำเมืองผู้แต่งจึงควรได้คำนึงเรื่องวรรณยุกต์ วรรคตอน และเนื้อหาสาระ การรักษาภาษาให้ถูกต้อง ไม่หยาบคาย และยึดถือหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องเพื่ออนุรักษ์ให้ลูกหลาน ได้มองว่ามีคุณค่า

ประวัติโดยย่อของศิลปินเพลงคำเมืองบางท่าน (รวบรวมข้อมูลโดยศิริพงษ์ ศรีโกสย, ก.พ. 2539)

1. ยาบุญ มีชื่อเดิมว่า ศิริพงษ์ ศรีโกสย เกิดเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2487 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ก้าวเข้ามาเป็นศิลปินจากการเป็นนักพากย์ และนักจัดรายการวิทยุ เพลงชุดแรกชื่อชุด ระเบิดเวลา เมื่อ พ.ศ.2527 โดยร้องร่วมกับ วีรพล คำมวงคล ได้มีผลงานเพลงคำเมืองตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบันรวม 3 ชุด โดยแนวเพลงจะเป็นแนวตลก เป็นศิลปินสังกัดค่าย 20 sound เชียงใหม่
2. วีรพล คำมวงคล มีชื่อเดิมว่า บุญศรี คำมวงคล เกิดเมื่อปี พ.ศ.2485 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ อ.สารภี จ.เชียงใหม่ ก้าวเข้ามาเป็นศิลปินจากการประกวดร้องเพลง ตามงานต่าง ๆ มีผลงานเพลงชื่อเพลง เย็นฤดี เป็นเพลงแรกเมื่อปี พ.ศ.2514 มีผลงานรวมถึงปัจจุบันประมาณ 5 ชุด แนวเพลงเป็นแนวตลก เป็นศิลปินสังกัดค่าย 20 sound เชียงใหม่
3. สุรียา ยศถาวร มีชื่อเดิมว่า บุญชม ยศถาวร เกิดเมื่อปี พ.ศ.2476 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ก้าวเข้ามาเป็นศิลปินจากการเชียร์ร่าวง (รำ โทน) มีผลงานเพลงแรกเมื่อปี พ.ศ.2500 เป็นเพลงชีวิตชื่อเพลง ปีนเก้าบ่าตัน (ได้ร่วม พุทรา) จนถึงปัจจุบันมีผลงานเพลงรวม 3 ชุด แนวเพลงเป็นแนวชีวิตและชมธรรมชาติ เป็นศิลปินสังกัดร้านนครพานิช ถนนวิษยานนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันร้านนี้ได้เลิกกิจการไปแล้ว
4. วิฑูรย์ ใจพรหม เกิดเมื่อปี พ.ศ.2505 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ ก้าวเข้ามาเป็นศิลปินจากการเชียร์ร่าวง (รำ โทน) มีผลงานเพลงครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ.2534 ชื่อชุดทำพิสูจน์ 1 เป็นเพลงแนวตลก จนถึงปัจจุบันมีผลงานเพลงรวม 8 ชุด แนวเพลงเป็นแนวตลก เป็นศิลปินสังกัดค่าย S.N. ไบรโมชั่นสร้างสรรค์ เชียงใหม่
5. บุญศรี รัตนัง เกิดเมื่อปี พ.ศ.2496 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ อ.สันทราย

จ. เชียงใหม่ ก้าวเข้ามาเป็นศิลปินจากการเป็นช่างปี ช่างขอ มีผลงานเพลงแรกชื่อเพลง ลุงอดอ่บได้ เมื่อปี พ.ศ. 2525 ปัจจุบันมีผลงานเพลงรวม 16 ชุด แนวเพลงจะเป็นแนว ตลกเป็นส่วนมาก เป็นศิลปินสังกัดค่ายสหกวงเฮงกรุงเทพฯ

แนวคิดในเรื่องศิลปินเพลงและบทเพลง

บทเพลงและดนตรีคือผลจากความคิดของมนุษย์ในการที่จะถ่ายทอดอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกออกมาเป็นคำร้อง (words) และท่วงทำนอง (Melody) ซึ่งนับว่าบท เพลงและดนตรีนี้เป็นศิลปะประเภทจิตรศิลป์ (Fine Arts) ที่รับรู้ได้จากการฟังเป็นหลัก ทั้งนี้ตัวโน้ตดนตรีแต่ละตัวที่มาประกอบกันเข้าเป็นเสียงดนตรีจะสามารถมีอิทธิพลต่อผู้ฟังและ ทำให้ผู้ฟังมีอารมณ์ตอบสนองเพลงต่าง ๆ กันไป ทั้งที่เป็นเพลงเดียวกัน ซึ่งในการนำ เสนอบทเพลงหนึ่งนั้นองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. คีตกวี (Composer) คือ ผู้เสนอความคิด จินตนาการ อารมณ์ และ ความรู้สึกออกมาเป็นเพลงที่ประกอบไปด้วยเนื้อร้องและทำนอง
2. บทเพลง (Song) คือ สิ่งที่ได้ถูกสร้างขึ้นมาจากความคิด กลายมาเป็นเนื้อ ร้อง ทำนอง แล้วนำมาบรรเลงด้วยเครื่องดนตรี ซึ่งเป็นเครื่องมือทั้งที่เป็นเครื่องมือไฟฟ้า และที่ไม่ใช่เครื่องมือไฟฟ้า ที่ก่อให้เกิดเสียงดนตรีต่าง ๆ ได้โดยต้องอาศัยการเรียบเรียง เสียงดนตรี ซึ่งเป็นการประสมประสานเสียงดนตรีที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีต่าง ๆ เข้า ด้วยกัน เพื่อให้เกิดความไพเราะเพราะพริ้งน่าฟัง
3. ผู้เผยแพร่บทเพลง (Publisher) ได้แก่ นักร้องและนักดนตรี นักร้อง หมายถึง ผู้ถ่ายทอดบทเพลงด้วยน้ำเสียง ท่วงท่า และอารมณ์ นักดนตรี หมายถึง ผู้ถ่ายทอดบทเพลงด้วยฝีมือในการบรรเลง ทั้งนักร้องและนักดนตรีจึงมีหน้าที่ในการถ่ายทอดผลงานเพลงที่สร้างสรรค์ แล้ว ไปสู่ผู้ฟัง โดยมีสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นตัวกลางในการเผยแพร่ผลงานเพลง ไปสู่มวลชน เช่น สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์
4. ผู้ฟัง (Listener) คือ ผู้รับสารที่ได้รับการถ่ายทอดบทเพลงโดยการเปิดรับ สื่อที่นำเสนอผลงาน

5. สื่อ (Medium) ได้แก่ สื่อกลางระหว่างนักร้อง นักดนตรี และผู้ฟัง สื่ออาจได้แก่ เสียงร้องหรือเสียงดนตรี และอาจรวมไปถึงสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ อาทิ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ แผ่นเสียง เครื่องบันทึกเสียง เทปคาสเซ็ท ฯลฯ ซึ่งจะช่วยในการถ่ายทอดบทเพลงไปสู่ผู้ฟัง

องค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้นเป็นองค์ประกอบโดยทั่ว ๆ ไป ของเพลง แต่ถ้าพิจารณาถึงองค์ประกอบของเพลงที่ดีจำเป็นต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้คือ

1. ท่วงทำนองต้องไพเราะเสนาะหู หมายความว่า จะต้องเป็นเพลงที่แต่งมาดี ทั้งการบรรเลงประสานเสียงที่ดี จังหวะ เนื้อร้อง เหมาะสมดีแล้ว
2. มีความหมายดี และเป็นความหมายที่ต้อจใจผู้ฟัง
3. มีนักร้อง นักดนตรีที่ดี สามารถถ่ายทอดความไพเราะของเพลงนั้นออกมาสู่โสตประสาทของผู้ฟังได้ดีและครบครัน หมายถึง การได้นักร้องเสียงดี ได้นักดนตรีที่มีฝีมือดี
4. เพลงนั้นเมื่อบรรเลงออกมาสู่ประชาชนจะต้องได้รับการฝึกซ้อม ปรับวง ปรับเสียง ต้องใช้ความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันบรรเลง ต้องมีระเบียบในตัวของมันเอง กล่าวได้ว่าต้องเป็นผลงานที่เกิดจากความสามัคคีร่วมใจกันก่อให้เกิดขึ้น
5. เพลงนั้นจะต้องให้อารมณ์ สามารถรับใช้สังคมหรือบุคคลได้ เช่น เพลงปลุกใจมีพลังสำคัญทำให้คนฟังรู้สึกดีคึกคัก ให้รู้สึกรักชาติบ้านเมือง หรือเพลงรักให้อารมณ์รักละเมียดละไม ฟังแล้วเกิดอารมณ์คล้อยตามได้ (พนพิศ อมาตยกุล, 2529)

จากแนวคิดนี้ทำให้พอจะสรุปได้ว่า ศิลปินเพลงและบทเพลงเป็นส่วนนำเสนอให้เห็นความคิดความรู้สึก เนื้อหาของเพลงไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไรก็ตามก็จะสามารถสะท้อนผ่านบทเพลง ทำให้ผู้ฟังสามารถรับรู้เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมแต่ละช่วงได้เป็นอย่างดี ถ้าเพลงมีองค์ประกอบที่ดีข้างต้น จะมีประสิทธิผลมาก เพราะจะได้รับความนิยม เมื่อผู้ฟังนิยมก็จะเปิดรับอย่างมีความถี่สูง ทำให้จดจำได้และซึมซับเนื้อความได้เป็นอย่างดี

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบและหน้าที่ของวัฒนธรรม

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบและหน้าที่ของวัฒนธรรมมีดังนี้

1. องค์ประกอบวัฒนธรรม ในการเสนอแนวคิดในการอธิบายต้นกำเนิดวัฒนธรรมในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของแนวทฤษฎีวิวัฒนาการ เลสลีย์ ไวท์ (1959) ได้มองว่าวัฒนธรรมเป็นผลรวมทั้งหมดของพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้วแยกแยะออกจากกันได้ยาก แต่เราอาจจะจำแนกวัฒนธรรมออกเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ได้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวัฒนธรรมคือ

1.1 ระบบความคิดและความเชื่อ (ideological component) ไวท์หมายถึง ความเชื่อทุกประเภทของมนุษย์ที่ต้องอาศัยสัญลักษณ์ ซึ่งในที่นี้ไวท์ หมายถึง ภาษาที่จะช่วยสื่อสารความเชื่อของมนุษย์อย่างเช่น "ความเชื่อที่ว่าโลกกลม" "นกฮูกจะนำโชคร้ายมาให้" ซึ่งความเชื่อเหล่านี้จะมีไม่ได้หากไม่มีภาษา

1.2 ระบบสังคม (sociological component) หมายถึงองค์ประกอบสังคมส่วนที่เป็นประเพณีหรือกฎเกณฑ์พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยภาษาเป็นสื่อเช่นกัน เช่น ข้อห้ามการแต่งงานกับคนในครอบครัวเดียวกัน เป็นต้น

1.3 ระบบความรู้สึก อารมณ์ และท่าที (sentimental component) ความรู้สึกและการถ่ายทอดความรู้สึกของมนุษย์ต้องอาศัยสัญลักษณ์หรือภาษาเป็นสื่อเช่นกัน อย่างเช่น ความรู้สึกที่เคารพแม่ยาย หรือท่าทีที่มีต่อการรักษาพรหมจรรย์ เป็นต้น ก็เป็นความรู้สึกที่ต้องอาศัยภาษาและมีเฉพาะมนุษย์ ซึ่งสัตว์จะไม่มีความรู้สึก อารมณ์และท่าทีดังกล่าว

1.4 ระบบเทคโนโลยี (technological sector or component) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการใช้เครื่องมือ แต่เดิมคำจำกัดความของ "มนุษย์" คือผู้ที่รู้จักใช้และผลิตเครื่องมือ แต่ปัจจุบันคำจำกัดความนี้อาจจะล้าสมัย เพราะเราได้พบว่ามีสัตว์อื่น เช่น วานร (ape) รู้จักใช้และประดิษฐ์เครื่องมือเช่นกัน อย่างไรก็ตามมีความแตกต่างระหว่างการใช้เครื่องมือของมนุษย์และของวานร การใช้เครื่องมือของมนุษย์จะมีการสะสมพัฒนาให้ก้าวหน้า อย่างเช่น ความแตกต่างของเครื่องมือในยุคหินเก่าและยุคหินใหม่ ส่วนเครื่องมือของวานรนั้นไม่มีการพัฒนาไปในทางที่ก้าวหน้า บรรพบุรุษเคยทำได้แค่

ไหน วานรในปัจจุบันก็ทำได้แค่นั้น ไวท์ได้อธิบายสาเหตุของความแตกต่างว่าเกิด
จากความสามารถของมนุษย์ในการใช้สัญลักษณ์โดยเฉพาะภาษา ทำให้มนุษย์สะสมความรู้ได้

ฉะนั้น ตามทฤษฎีของไวท์ องค์ประกอบของวัฒนธรรมทั้ง 4 นั้นเป็นไป
ได้ก็ด้วยความสามารถของมนุษย์ ในการใช้สัญลักษณ์โดยเฉพาะภาษา

2. หน้าที่ของวัฒนธรรม ไวท์ได้ชี้ให้เห็นอีกด้วยว่า วัฒนธรรมที่มนุษย์ได้
สร้างขึ้นด้วยความสามารถในการใช้สัญลักษณ์ มีหน้าที่จะผดุงและธำรงชีวิตมนุษย์ มนุษย์เอง
ก็เหมือนกับสัตว์ในแง่ที่ว่า มีความปรารถนาที่จะมีชีวิตและสืบต่อเผ่าพันธุ์ของตน สัตว์
ประเภทอื่น ๆ อยู่รอดโดยการปรับตัวที่อาศัยร่างกายตนเอง แต่มนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรม
ขึ้นมาเพื่อเอื้ออำนวยต่อการปรับตัวให้อยู่รอด ฉะนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือ
จากร่างกายมนุษย์

หน้าที่ของวัฒนธรรมก็คือ เป็นกลไกเชื่อมมนุษย์กับสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นถิ่น
พำนักของตน และเป็นกลไกเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน กล่าวคือ มนุษย์มี
ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยเครื่องมือ เทคนิค ทำที่และความเชื่อ อย่างเช่น เครื่องมือ
จะถูกใช้ในการเอาประโยชน์จากทรัพยากรในธรรมชาติ เสื้อผ้าและที่อยู่อาศัยจะเป็น
การห่อหุ้มร่างกาย เครื่องมือต่าง ๆ ถูกใช้เพื่อป้องกันตัวเองให้มีชีวิตรอด นอกจากนี้
วัฒนธรรมซึ่งมีหน้าที่จัดระเบียบมนุษย์ให้อยู่ด้วยกันเป็นกลุ่มได้ อย่างเช่น ในการใช้
ทรัพยากร หรือในการต่อสู้ป้องกันภัยจากสัตว์ร้าย มนุษย์ก็อาจจะจำเป็นต้องรวมตัวกันใน
รูปต่าง ๆ อย่างเช่น ครอบครัว ตระกูล หรือสมาคม เป็นต้น ส่วนต่าง ๆ หรือกลุ่มคนต่าง ๆ
ในสังคมก็ถูกจัดระเบียบเป็นกลุ่มก้อนกระชับแน่น โดยมีกฎเกณฑ์บางอย่างเพื่อทำให้มนุษย์
หรือกลุ่มคนได้ทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือว่า การจัดระเบียบสังคมทำหน้าที่สัมพันธ์มนุษย์กับมนุษย์
และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการอยู่รอดของชีวิตและเผ่าพันธุ์มนุษย์
มาก ๆ พอกับการปรับตัวทางเทคโนโลยีซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมและใช้ทรัพยากร

และสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ส่วนความเชื่อที่อิงอยู่กับอารมณ์ ทัศนคติและค่านิยม จะทำหน้าที่สัมพันธ์มนุษย์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และกับการจัดระเบียบสังคม

ไว้ที่ ได้สรุปหน้าที่ของวัฒนธรรมได้ว่า เป็นการสนองความจำเป็นของมนุษย์ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ความจำเป็นของมนุษย์ที่สนองได้โดยการเอาประโยชน์จากทรัพยากรในสภาพแวดล้อมของมนุษย์ มนุษย์ต้องการอาหารและวัตถุนานาชนิด สำหรับเป็นเสื้อผ้า เครื่องมือ เครื่องประดับ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะได้มาจากสภาพแวดล้อมของมนุษย์ที่อยู่ นอกเหนือจากตัวมนุษย์

2. ความจำเป็นของมนุษย์ที่สนองได้โดยการใช้ทรัพยากรมนุษย์ด้วยกันเอง ซึ่งความจำเป็นเป็นความจำเป็นทางจิตใจ ไม่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ นอกเหนือตัวมนุษย์ อย่างเช่น มนุษย์ต้องมีความกล้าหาญ ความสบายใจ การปล่อยใจ ความเชื่อมั่น หรือความเป็นเพื่อน ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้อยู่ที่ตัวมนุษย์ด้วยกันเอง หน้าที่ของวัฒนธรรมก็คือ เพื่อสนองความจำเป็นของมนุษย์ทั้งในทางร่างกายและจิตใจ

วัฒนธรรมที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมาเพื่อความจำเป็นของมนุษย์ในทางจิตใจก็มีหลายอย่างเช่น

ตำนาน จะให้ความภูมิใจ และความกล้าหาญกับเผ่าพันธุ์

ไสยศาสตร์และพิธีกรรม จะช่วยทำให้มนุษย์รู้สึกว่ามีอำนาจและสามารถควบคุมปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ อย่างเช่น พิธีรักษาโรค หรือพิธีกรรมที่ทำเพื่อเพิ่มผลผลิต

ศาสนา ช่วยทำให้มนุษย์รู้สึกมีเพื่อน มีความอบอุ่นและรู้สึกปลอดภัย

ศิลปะ ให้ความพอใจกับชีวิต ซึ่งในตอนแรกก็อาจจะเป็นศิลปะที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ เช่น ทำเครื่องมือใช้ แต่ต่อมาศิลปะก็ถูกสร้างสรรค์มาเพื่อศิลปะ หรือคุณค่าด้านความงาม

จากแนวคิดนี้ เราจะเห็นได้ว่า เพลงคำเมืองเป็นทั้งองค์ประกอบของวัฒนธรรม และยังมีหน้าที่ในวัฒนธรรมด้านศิลปะ เพลงนั้นเป็นภาษาที่ได้ใส่จินตนาการเข้าไปประกอบกับดนตรีให้มีความไพเราะ อีกทั้งยังเป็นสื่อในองค์ประกอบต่าง ๆ ของวัฒนธรรมอีกด้วย

เป็นความเชื่อที่อิงอยู่กับอารมณ์ ทัศนคติและค่านิยม เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกโดยใช้ภาษา เป็นสื่อ และบทเพลงก็เป็นความจำเป็นของมนุษย์ทางด้านจิตใจ สามารถให้ทั้งความสบายใจ การปลอบโยน ความเชื่อมั่น ความเป็นเพื่อน และให้ความพอใจกับชีวิตของมนุษย์

แนวคิดเรื่องการสื่อสารเพื่อพัฒนาวัฒนธรรม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533)

การสื่อสารกับวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในแง่หนึ่งนั้น การสื่อสารเกิดขึ้นภายใต้ขอบเขตของวัฒนธรรม วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการสื่อสาร เพราะ วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการสื่อสารของสมาชิกของสังคม ในขณะเดียวกันการสื่อสารก็เป็นเครื่องมือในการทำให้วัฒนธรรมดำรงอยู่ได้ ในส่วนของการใช้การสื่อสารเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาประเทศนั้น การสื่อสารสามารถถูกนำมาใช้ได้ในลักษณะดังต่อไปนี้

1. การสื่อสารโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารมวลชน ช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติในด้านต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนที่อยู่ในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ทำให้วัฒนธรรมของชาติแพร่หลายและคงความเป็นชาติไว้ได้
2. สื่อมวลชนนำวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาสู่คนส่วนอื่นของประเทศก่อให้เกิดการรับรู้ ความเข้าใจ และสร้างความเป็นปึกแผ่นระหว่างคนในท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศ ซึ่งเป็นอุดมการณ์อย่างหนึ่งของการพัฒนาประเทศ รวมทั้งยังทำให้วัฒนธรรมของคนเฉพาะกลุ่มเฉพาะพื้นที่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายจนกลายเป็นวัฒนธรรมของมวลชน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ การที่สื่อมวลชนเผยแพร่การแสดงของท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศไทยจนเป็นที่รู้จักกันทั่วไป
3. สื่อมวลชนช่วยทำนุบำรุงรักษาส่งเสริมและถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ดีงามจากคนรุ่นเก่ามาสู่คนรุ่นใหม่ เช่น กิริยามารยาท การเข้าสังคม ศาสนา เอกลักษณ์ของชาติ ฯลฯ เพื่อปลูกฝังให้สมาชิกใหม่ของสังคมสามารถปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม เกิดความภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติ และไม่ทำลายล้างวัฒนธรรมที่ดีงามของชาติ
4. ปัญหาประการหนึ่งของการพัฒนาวัฒนธรรมก็คือการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม ซึ่งมีแหล่งที่มาจากทั้งภายในสังคมเองและทั้งจากอิทธิพลของต่างประเทศ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงบางส่วนของวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้านวัตถุ หน้าที่ของการสื่อสารในการเผชิญปัญหานี้ก็คือการทำให้เปลี่ยนแปลง

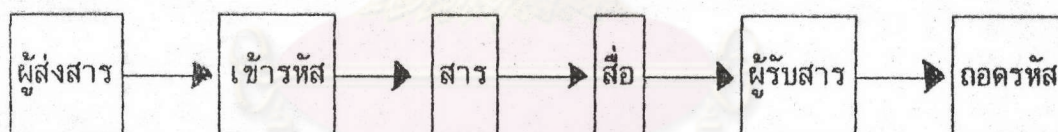
แปลงของวัฒนธรรมเป็นไปอย่างเหมาะสมกับกาลเวลาและวิถีชีวิตของประชาชน ควบคุมให้ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมเป็นวัฒนธรรมที่ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนดีขึ้น ควบคุมและ บังคับไม่ให้วัฒนธรรมของต่างชาติซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสมกับสังคมกลายเป็นส่วนหนึ่ง ของวิถีชีวิตของประชาชน

จากแนวคิดนี้จะเห็นได้ว่า เพลงคำเมืองก็เป็นการสื่อสารเพื่อพัฒนาวัฒนธรรม ของท้องถิ่นล้านนา ช่วยเผยแพร่เอกลักษณ์ของชาวล้านนา สร้างความรู้สึกในความเป็น ชาวล้านนาและถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาวล้านนาให้ผู้อื่นได้รับรู้และเข้าใจยิ่งขึ้น

แบบจำลองกระบวนการสื่อสารแบบทางเดียว

ในการวิจัยเรื่อง "เพลงคำเมืองกับวัฒนธรรมชาวล้านนา : วิเคราะห์เนื้อหา เพลงคำเมืองช่วงมกราคม-ธันวาคม 2537" นั้น สามารถอาศัยแบบจำลองกระบวนการ สื่อสารแบบทางเดียว (Model of One-way Communication Process) เพื่อใช้อธิบาย งานวิจัยนี้

กระบวนการการสื่อสารแบบทางเดียว

แบบจำลองกระบวนการการสื่อสารแบบทางเดียว อธิบายได้ว่า ในการสื่อสารนั้น เมื่อผู้ส่งสารต้องการจะทำการสื่อสารความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ข่าวสารหรือ วัตถุประสงค์ของตน ผู้ส่งสารจะต้องทำการเข้ารหัส (encode) เสียก่อน โดยนำเอาสิ่งที่ ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสารใส่ไว้ในรหัส (code) เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน รูปภาพ กิริยา ท่าทาง เป็นต้น เพื่อส่งออกไปเป็นสาร ดังนั้นเมื่อผู้ส่งสารทำการเข้ารหัสแล้วก็จะส่งสิ่งที่ ต้องการจะทำการสื่อสารออกไปเป็นสารผ่านสื่อไปยังผู้รับสาร และผู้รับสารจะทำการถอดรหัส (decode) นั่นคือ การทำความเข้าใจต่อรหัสและสารที่ตนได้รับ (ปรมะ สตะเวทิน, 2533)

แบบจำลองดังกล่าวสามารถนำมาอธิบายงานวิจัยนี้ได้ว่า นักแต่งเพลง
 (Source) จะนำประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเขามาสร้างเป็นแนวคิดในการแต่ง
 เพลง แล้วจึงนำมาเขียนเป็นบทเพลง (Message) ซึ่งสะท้อนแนวความคิดของเขาออกมา
 เป็นภาษาท้องถิ่น หลังจากนั้นจึงนำบทเพลงที่แต่งขึ้นส่งผ่านไปทางสื่อ (Channel) ต่าง ๆ
 ซึ่งสามารถเข้าถึงผู้ฟัง (Receiver) เช่น ทางบุคคล วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์
 แผ่นเสียง เทปคาสเซ็ท หรือหนังสือเพลง เป็นต้น และผู้ฟังจะฟังเพลงหรือรับแนวคิดที่
 สอดคล้องกับความต้องการหรือประสบการณ์ที่ผู้ฟังแต่ละคนได้รับในอดีต

ทฤษฎีการจูงใจ

การสร้างความจูงใจ (Persuasion) คือ การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล หรือ
 สัญลักษณ์ ที่สามารถดึงดูดความสนใจและมีแนวทางที่จะชักชวนให้มวลชนเกิดความคล้อย
 ตามและเห็นด้วยกับข่าวสารที่นำเสนอออกไป เช่น การที่บุคคลซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ก็เป็น
 ผลสืบเนื่องมาจากการดูโฆษณาชวนเชื่อทางโทรทัศน์ ซึ่งถูกนำเสนอให้สินค้าออกมาใน
 สภาพที่ดีและน่าสนใจจนมีผลที่ทำให้คนที่ชมโฆษณาเกิดความรู้สึกต้องการใช้สินค้า เพื่อจะได้
 เป็นอย่างในโฆษณา เป็นต้น เห็นได้ว่าการจูงใจเป็นส่วนสำคัญของชีวิตประจำวันของคน
 ทุกคน เพียงแต่ว่าความสำคัญของการจูงใจนั้นเกิดจากการที่เราใช้มันบ่อยที่สุด โดยที่ผู้ใช้
 และผู้รับไม่รู้สึกรู้สีกว่าได้ใช้การจูงใจหรือกำลังถูกจูงใจ ในสังคมประชาธิปไตยนั้น การจูงใจ
 เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุด สำหรับการตัดสินใจและการปฏิบัติงานต่าง ๆ

การจูงใจเป็นพลังชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมปัจจุบันที่ D.cushman และ
 G.R.Miller (อ้างในทฤษฎีการจูงใจ, อุดลย์ จาตุรงค์กุล, 2525 : 2) เชื่อว่าถ้า
 บุคคลมีอิสระในการสร้างทางเลือกและประเมินค่าความคิดของเขาได้ เราก็ควรจะส่งเสริม
 ให้เขาใช้ทางเลือกของเขาเพื่อนำไปสู่ความปรองดองกัน ซึ่งการจูงใจก็เป็นวิธีหนึ่งที่
 ช่วยแก้ไขข้อโต้แย้งได้อย่างน่าพอใจ

เมื่อนำการจูงใจมาใช้กับการสื่อสาร (Communication and Persuasion)
 เห็นได้ว่าการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญต่อบุคคลในสังคม การสื่อสารเกิดขึ้นจากการที่บุคคลหนึ่ง

ส่งข่าวสารผ่านทางช่องทางการสื่อสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เห็นได้ทั่วไปของการสื่อสาร ดังนั้น การสื่อสารคือเครื่องมือสำคัญสิ่งหนึ่งในการจูงใจบุคคล โดยมีความมุ่งหมายที่ตัวแหล่งข่าวสาร เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อก่ออิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้รับสารให้ดำเนินไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง

การจูงใจคือ การสร้างอิทธิพลต่อความนึกคิดหรือปฏิกิริยาของบุคคลบางคนและเป็นกระบวนการหนึ่งในการสื่อสารที่ผู้ทำการสื่อสารพยายามที่จะเสาะแสวงหาให้มีปฏิกิริยาตอบกลับดังที่หวังไว้ โดยที่การจูงใจนั้นต้องอาศัยสถานการณ์ทางการสื่อสารเป็นเครื่องมือ และเครื่องมือดังกล่าวนี้จะเกี่ยวข้องกับคนที่บุคคลหนึ่งพยายามจูงใจเพื่อที่จะเปลี่ยนทัศนคติ (Attitudes) ความเชื่อ (Beliefs) และพฤติกรรม (Behavior) ของบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม

การจูงใจจึงมีบทบาทสำคัญต่อคนในสังคมนั้น ๆ แนวคิดนี้เป็นกรอบในการศึกษาถึงการจูงใจที่เกิดผลลัพธ์ต่อผู้รับสารในสังคมล้านนา เนื่องจากแหล่งข่าวสารและผู้รับสารจะมีกรอบแห่งประสบการณ์หรือกรอบอ้างอิงซึ่งทำให้ง่ายต่อการเข้าใจสารนั้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมถर्थ ลือชัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความตระหนักของช่างช่อในบทบาทนักสื่อสารเพื่อการพัฒนา" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบระดับความตระหนักของช่างช่อในจังหวัดเชียงใหม่ในฐานะนักสื่อสารเพื่อการพัฒนาและเพื่อทราบถึงตัวแปรหรือปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความตระหนักของช่างช่อในฐานะนักสื่อสารเพื่อการพัฒนา รวมทั้งปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลต่อการสร้างความไม่ตระหนักของช่างช่อในฐานะนักสื่อสารเพื่อการพัฒนา

ผลจากการวิจัยพบว่า ช่างช่อในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนมากเป็นผู้ที่มีความตระหนักในฐานะนักสื่อสารเพื่อการพัฒนา โดยกลุ่มที่มีความตระหนักระดับสูงนั้นจะนำเอาข้อมูลข่าวสารด้านการพัฒนาเผยแพร่ไปสู่ประชาชนโดยผ่านการแสดงของตนอยู่เสมอ และยังได้มีการกำหนดกลยุทธ์วิธีการสื่อสารเพื่อการพัฒนาทั้งในลักษณะการแสดงช่อแบบคู่และการแสดงช่อแบบละคร

ข้อมูลข่าวสารด้านการพัฒนาที่ถูกนำเสนอเป็นประจำก็คือ การวางแผนครอบครัว การอนุรักษ์ป่าไม้ การรู้หนังสือ เป็นต้น ส่วนกลุ่มที่มีความตระหนักระดับต่ำนั้น จะทำหน้าที่เพียงนำเอาข้อมูลข่าวสารด้านการพัฒนาไปสอดแทรกในการแสดงของตนบ้างในบางครั้ง โดยไม่ต้องอาศัยยุทธวิธีการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแต่อย่างใด สำหรับกลุ่มที่ไม่มีความตระหนักนั้นจะไม่เคยนำเอาข้อมูลข่าวสารด้านการพัฒนาสอดแทรกไปในการแสดงของตนเองเลย ในด้านตัวแปรหรือปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความตระหนักของช่างชอในฐานะนักสื่อสารเพื่อพัฒนานั้นจะประกอบไปด้วยเพศชาย การมีระดับชั้นทางสังคม การมีประสบการณ์เคยร่วมการสัมมนาเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาและการมีระยะเวลาในการเป็นช่างชอ ส่วนปัญหาหรืออุปสรรคจะประกอบไปด้วย การไม่ทราบบทบาทของตนเองในฐานะนักสื่อสารเพื่อการพัฒนา การขาดความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาและการมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับบทบาทของการเป็นนักสื่อสารเพื่อการพัฒนา

จินตนา ต้ารงค์เลิศ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ชนบทธรรมนิยมประเพณี ค่านิยมและการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทยที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งไทย ตั้งแต่หลังสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน" โดยมีวัตถุประสงค์จะศึกษาสังคมชนบทของไทยจากเนื้อหาสาระของเพลงลูกทุ่ง

ผลการวิจัยพบว่า เพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าด้านสาระเกี่ยวกับสังคมและวิถีชีวิตของชาวชนบทไทยอย่างกว้างขวาง ชาวชนบทไทยเป็นผู้ยึดมั่นในพุทธศาสนา ชนบทธรรมนิยมประเพณีและสถาบันหลักทั้ง 3 อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ค่านิยมหลายประการของชาวชนบท เช่น ค่านิยมในวัตถุ อบายมุข การบริโภคนิยม ไสยศาสตร์ และโหราศาสตร์ แสดงให้เห็นความจำเป็นที่รัฐบาลจักต้องเข้าไปพัฒนาการศึกษาในชนบทมากขึ้น การประกอบอาชีพของชาวชนบทที่ขึ้นอยู่กับความไม่แน่นอนของสภาพดินฟ้าอากาศ ภาวะหนี้สิน การถูกเอารัดเอาเปรียบของชาวชนบท ซึ่งปรากฏในเพลงลูกทุ่งจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยยังขาดกลไกที่นำมาซึ่งความเสมอภาคและความยุติธรรม ด้วยเหตุนี้จึงอาจพิจารณาได้ว่า เพลงลูกทุ่งมิใช่เป็นเพียงสื่อเพื่อความบันเทิงบริสุทธิ์ เพลงลูกทุ่งอาจจัดเป็นวรรณกรรมเพื่อชีวิตด้วย

ลักขณา สุสุวรรณ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง" โดยศึกษา
ลักษณะทั่วไปของวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ.2498-2518

ผลการวิจัยพบว่า เพลงลูกทุ่งที่มีมาจากเพลงไทยเดิม เพลงพื้นเมือง และลักษณะ
บางประการของเพลงต่างประเทศ ซึ่งการนำลักษณะต่าง ๆ มาผสมผสานกันนี้ทำให้เพลง
ลูกทุ่งเป็นเพลงชนิดใหม่ที่ทำหน้าที่เสมือนเพลงยุคใหม่ที่มีทั้งความเก่าและใหม่ปะปนกันอย่าง
เหมาะสม สาระของเพลงลูกทุ่งมีครบทุกประเภท ทั้งการกล่าวถึงความรักส่วนรวม อัน
ได้แก่ ชชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความรักส่วนตัว การสอนด้านจริยธรรม ปัญหา
ด้านสังคม ตลอดจนอารมณ์ขัน เพลงลูกทุ่งจึงนับเป็นวรรณกรรมที่ทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์ต่างๆ
ในสังคมได้เป็นอย่างดี

บุบผา เมฆศรีทองคำ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ศึกษาบทบาทของเพลงลูกทุ่งใน
การพัฒนาคูณภาพชีวิต : วิเคราะห์เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งในช่วงปี พ.ศ.2532-2533"

ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งสะท้อนถึงลักษณะของสังคมชนบทไทยและ
สะท้อนถึงเรื่องของการพัฒนาคูณภาพชีวิตของชาวชนบทตามแนวทางของรัฐน้อยมาก เพราะ
เนื้อหาเพลงลูกทุ่งจะสะท้อนเพียงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น สะท้อนการพัฒนาคูณภาพ
ชีวิตที่มีใช้เป็นที่ของประชาชนทั้งประเทศ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานเพลงเป็นไป
ตามความต้องการของตลาด

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นที่ได้เลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพลงลูกทุ่งมาศึกษา
ด้วย เนื่องจากว่าเพลงคำเมืองนั้นยังไม่มีผู้ศึกษาโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย